

VU Research Portal

Sager/Sageru

Steijlen, G.I.J.

2018

document license
Unspecified

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Steijlen, G. I. J. (null). (2018). Sager/Sageru., Moluks Historisch Museum.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:
vuresearchportal.ub@vu.nl

Saguer/Sageru

Column van Fridus Steijlen

Deze vakantie trok ik van Makassar in Zuid-Sulawesi naar Manado (in de koloniale tijd: Menado) in Noord-Sulawesi. Ik wilde altijd al een keer naar Manado omdat in de geschiedenis Manado en Ambon en Menadonezen en Ambonezen (zoals de bevolkingsgroepen in de koloniale tijd werden aangeduid), met enige regelmaat naast elkaar worden genoemd. Niet zelden werden Menadonezen in het KNIL aangezien voor Ambonezen. Hun aantal was geruime tijd ook net iets hoger dan het aantal Ambonezen dat in het KNIL zat.

In 1927 bijvoorbeeld bestond het KNIL voor 45 procent uit Javaanse militairen, de tweede groep 'inheemse' soldaten werd gevormd door 15 procent Menadonezen, gevolgd door 12 procent Ambonezen. Door de legerleiding werden Menadonezen en Ambonezen ook vergeleken: beide bevolkingsgroepen waren gewild omdat ze grotendeels christelijk waren. Beide groepen lusten ook wel een glaasje, hoewel men de Ambonezen soms iets luidruchtiger vond. Een ander verschil was dat Menadonezen, vaker dan Ambonezen, na hun militaire dienstitijd overstapten naar de ambtenarij. Ambonezen bleven vaker in het leger.

Links: Vrijgelaten Menadonese krijgsgevangenen arriveren op Ambon voor een training, ca. 1945 (MHM/coll. A.F. Pasanea)

Rechts: De Menadonese Sergeant L. Kalalo krijgt van de Plaatselijk Militaire Commandant, Maj. E.K. Scharenberg, het Bronzen Kruis opgespeld, Palembang, 1946-1949 (MHM/coll. A.F. Pasanea)

Menadonese soldatenvrouwen in een overdekte wasplaats. Ze zijn met hun mannen op weg van Makassar naar Java naar het front, 1946-1949 (MHM/coll. A. Smits)

Je zou kunnen zeggen dat zowel Menadonezen als Ambonezen in de koloniale tijd als inheems soldaat, ofwel 'ethnic soldier', het meest gewild waren in het KNIL. Uiteindelijk werden dat de Ambonezen/Molukkers. Maar onder de noemer 'Ambonezen' kwam in 1951 ook een aantal Menadonese militairen met hun gezinnen naar Nederland.

Er waren ook politieke en separatistische verbindingen tussen Menado en Ambon. Zo bestond in de jaren veertig op Java de zogenaamde Grote Oost Beweging (PTB, Persatoean Timor Besar) waarin naast de Molukken ook de Minahasa (Noord- Sulawesi) en Timor waren vertegenwoordigd. Zij wilden na de onafhankelijkheid binnen een Nederlands staatsbestel doorgaan. Een delegatie van de PTB probeerde in de wandelgangen van de Ronde Tafel Conferentie in 1949 te lobbyen om Oost- Indonesië als twaalfde provincie aan Nederland toe te voegen (Flevoland bestond indertijd nog niet als twaalfde provincie van Nederland, dat was nog een

zee). En in de jaren vijftig zocht een kapitein Walangitan namens een separatistische beweging in Noord-Sulawesi (de Permesta) samenwerking met de RMS beweging op Seram.

Trekkend over land van Makassar naar Manado werd ik meerdere keren herinnerd aan de koloniale en de recente geschiedenis van de Molukken. Het begin was uiteraard bij het monument voor de 40.000 slachtoffers van de acties van Westerling en zijn commando's in 1946-1947, gelegen in het centrum van Makassar. Het lag er wat vervallen bij, maar de beheerder verzekerde mij dat elk jaar voor de herdenking het monument wordt opgeknapt. Er is discussie over het aantal slachtoffers - 40.000 vinden sommigen erg veel - maar er is geen discussie over de standrechtelijke executies door Westerling waarvan we allemaal weten dat daar ook Molukse commando's bij betrokken waren.

Via Tanah Toraja trok ik door naar het gebied van het Posomeer in Centraal-Sulawesi. Hier werd de herinnering aan een meer recent verleden wakker geschud. Poso was een van de gebieden waar, net als op de Molukken, na de val van het regime van president Suharto in 1998, een heftige strijd tussen christenen en moslims plaatsvond. Een collega die ik toevallig mailde en vertelde dat ik langs het Posomeer trok, schreef terug dat hij het Posomeer associeerde met een rood meer vol bloed als gevolg van de moordpartijen. Mijn christelijke chauffeur vertelde dat hij tijdens het conflict in het gebied is blijven rijden. Het was wel gevaarlijk maar hij had twee identiteitsbewijzen: volgens de een was hij christen en volgens de ander moslim. Afhankelijk van wie de roadblocks bezette liet hij een van de twee identiteitsbewijzen zien. Hoe hij wist welke? Een christelijke roadblock herkende je aan de rode doeken om de hoofden van de mannen, en de moslims aan de witte.

Aangekomen in Noord-Sulawesi was het eerste wat me aan de Molukken herinnerde de taal: de klanken, sommige woorden, de uithalen en het ritme van de taal. En er lagen kruidnagels langs de weg te drogen. Ook de gastvrijheid en vriendelijkheid van de mensen deden me aan de Molukken denken. Een hoogtepunt in het Museum van de negen provincies van Noord-Sulawesi was wel de vitrine met daarin twee plastic waterflesjes met Sageru, de lokale benaming voor sageru, lokaal gestookte palmwijn. Het etiket op een van de flesjes vermeldde 'Spiritus', terwijl de ander voor een deel leeg was. Ik moest onwillekeurig even denken aan de keren dat ik op de Molukken Sopi of Sageru dronk. Maar ook aan de opmerking in de militaire tijdschriften dat zowel Menadonezen als Ambonezen een glaasje

lusten. Schijnbaar tot in een museum.

(MHM/Steijlen)